Kontroll av information och märkning

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Konsumenter och företag i livsmedelskedjan är beroende av att informationen om livsmedlen är korrekt, tydlig, förståelig och läsbar. God redlighet är därför ett av livsmedelslagstiftningens syften.

Hög skyddsnivå för konsumenternas intresse

Livsmedelslagstiftningens syfte är att livsmedel ska vara säkra, men också att hålla en hög skyddsnivå för konsumenternas intresse och att konsumenten ska kunna göra välgrundade beslut om de livsmedel de konsumerar. Se artikel 1 och 8 i förordning (EG) nr 178/2002. Begreppet redlighet gäller konsumenternas intresse av att information finns och att den är korrekt och inte vilseledande.

Lagstiftningen ger konsumenter rätt till viss information. Livsmedelsföretagare måste i samtliga steg i produktions- och distributionskedjan se till att obligatorisk livsmedelsinformation följer med livsmedel som är avsedda för slutkonsumenter, inklusive storhushåll. Se artikel 8 i förordning (EU) nr 1169/ 2011.

För att motverka att konsumenter vilseleds eller luras ska kontrollmyndigheten också kontrollera livsmedelsinformation. Detta för att exempelvis verifiera att livsmedel innehåller det som anges och att produkter faktiskt är det som de uppges vara. Se artikel 1 och 14 i förordning (EU) 2017/625.

Livsmedelsinformation är också en fråga om säkerhet. En ingrediens som ersatts eller lagts till kan vara direkt hälsofarlig. Vissa konsumenter kan vara allergiska eller överkänsliga mot den ingrediens som utelämnas ur ingrediensförteckningen. Om berikade livsmedel innehåller för låga eller höga halter av vissa näringsämnen kan det även innebära hälsorisker på kort eller lång sikt.

Exempel på kontrollfrågor som rör livsmedelsinformation

- Finns obligatoriska uppgifter till aktörer i senare led i kedjan?
- Är märkningen vilseledande?
- Stämmer nettovikten?
- Är informationen läsbar?
- Vilka frivilliga uppgifter finns?
- Stämmer ingrediensförteckningen?
- Stämmer fetthalten?
- Är tillsatserna tillåtna?
- Stämmer angiven kött-/fiskart/svampsort?
- Är hållbarhetsdatumet rimligt?

Prioritering i kontrollen

Företagen har många regler om information och märkning att förhålla sig till och det är deras skyldighet att se till att ALLA krav i lagstiftningen är uppfyllda. Den offentliga kontrollens uppgift är att genom stickprov verifiera att företagen gör rätt. Bäst resultat ges om du väljer ut ett fåtal märkningskrav som är viktigast ur ett säkerhets- och redlighetsperspektiv. Det är alltså mer effektivt att kontrollera ett fåtal viktiga märkningsuppgifter på många olika slags livsmedelsförpackningar än att ett fåtal livsmedel granskas mot alla krav.

I förordning (EU) 2017/675 slås det fast att livsmedelskontroll ska vara riskbaserad, verkningsfull och lämplig. Kontroll av livsmedelsinformation bör därför prioriteras efter någon eller några av nedanstående - principer.

Prioriteringsgrund	Exempel
Hälsorisk	Felaktigt angivna eller utelämnande av allergener. Felaktig förvarings- eller tillagningsanvisning.
Stor ekonomisk vinning	Otillåten användning av skyddade beteckningar, avgörande ingredienser saknas eller har helt eller delvis ersatts, livsmedlet har spätts ut med vatten eller annan billigare ingrediens.
Allvarligt vilseledande	Allvarligt vilseledande beteckning, otillåten användning av skyddade beteckningar, felaktig datummärkning, otillåtna tillsatser som påverkar livsmedlet på ett fördelaktigt sätt.
Berör många	Livsmedel som ska spridas till många konsumenter.

Mer utförlig information om vad du bör prioritera att kontrollera kan du läsa om via länken nedan.

Prioritering vid kontroll av information och märkning

Verifierande kontroller

Det är viktigt att kontrollen av livsmedelsinformationen inte stannar vid formaliakontroll, det vill säga att alla obligatoriska uppgifter finns på etikett, förpackning eller följesedel och att dessa är rätt formulerade. Kontrollen måste också omfatta verifiering av att uppgifterna stämmer. En verifierande kontroll kan innefatta provtagning och analys.

Verifierande kontroll kan utformas på följande vis:

1. Välj vad som ska kontrolleras, det vill säga vad som är mest relevant för en riskbaserad kontroll. Urvalet görs helst på planeringsstadiet så att inläsning kan göras.

Exempel på vad som kan kontrolleras:

- Dyr råvara har ersatts eller spätts ut med billigare råvara.
- Odeklarerad förekomst av allergener.
- Särskild märkning, till exempel ekologisk, skyddad ursprungsmärkning eller hälsopåstående.
- Område där tidigare erfarenhet av företaget visar att det finns/funnits problem.
- Område som är aktuellt i ljuset av en omvärldsanalys, exempelvis produkter som har eller nyligen haft restriktioner för införande och import.

2. Välj en eller flera lämpliga kontrollmetoder för det som ska kontrolleras. Vid verifierande kontroll av livsmedelsinformation får man ofta bäst resultat om flera olika kontrollmetoder används.

Tips på hur olika kontroller kan utföras:

- Ingrediensförteckningen på en förpackning verifieras genom inspektion av vilka ingredienser som verkligen tillsatts.
- Påståenden om halter av vissa ingredienser verifieras genom provtagning och analys.
- Påståenden om ursprung verifieras genom kontroll av dokument (spårbarhetskontroll).
- Beteckningar på en meny verifieras genom kontroll av att företaget har köpt in det påstådda livsmedlet

i rimlig mängd.
- Skyddade beteckningar verifieras vid tillverkning genom kontroll av att aktuell specifikation följs.
- Påståenden om ekologiska livsmedel kontrolleras genom verifiering av att sådana livsmedel köps in (spårbarhetskontroll) och med provtagning och analys av om otillåtna substanser förekommer.

Livsmedelsbedrägeri

Du som inspektör kan konstatera överträdelser av lagstiftningen som är vilseledande och begåtts genom bedrägligt agerande. Det kallas livsmedelsfusk eller livsmedelsbedrägeri.

Kontroll för att motverka livsmedelsbedrägeri

Effektiva åtgärder mot felmärkta produkter

Alla led i livsmedelskedjan är ansvariga för att felaktigt märkta produkter inte släpps ut på marknaden. Kontroll av märkning sker lämpligast hos den som kan påverka märkningsuppgifterna. Det är dock i butiker och annan detaljhandel som felaktigheter lättast uppmärksammas, inte minst av konsumenter som i sin tur gör myndigheterna uppmärksamma på problemet.

Det är inte fel att rikta avvikelser mot butiken som säljer den felaktigt märkta varan, och det är definitivt rätt i de fall där butiken själv förpackar och/eller märker livsmedlet i fråga. Det är också rätt när myndigheten bedömer att risk för människors hälsa föreligger, eller att det är allvarlig risk för att konsumenter vilseleds.

Ansvar för informationen

När avvikelser i märkning identifieras i detaljhandeln, exempelvis butik, och det gäller livsmedel för vilka butiken inte själv ansvarar för märkningen, bör kontrollmyndigheten inte enbart ställa kontrollrapport eller beslut till den saluförande butiken. Då är det också av yttersta vikt att information om avvikelser även når den som kan åtgärda bristerna. Det kan till exempel ske genom att myndigheten skyndsamt lämnar informationen till den myndighet som har kontroll på den producent, importör eller annan företagare som märker det aktuella livsmedlet.

Ett annat exempel är att många butiker säljer så kallade egna märkesvaror, EMV. Om avvikelser i märkningen av sådana produkter påträffas ska informationen i första hand överlämnas till den kontrollmyndighet som är ansvarig för kontroll på aktuellt huvudkontor för vidare åtgärd.

Dagligvaruhandelns egna märkesvaror

Nedan följer några exempel på kontroll av märkning och hur avvikelser bör hanteras.

Exempel 1 – Egen tillverkning eller inköpta produkter utan huvudkontor

Kontroll sker i en butik på en produkt som är tillverkad och märkt i butik eller inköpt direkt av butiken. I de fall produkten är inköpt så har butiken själva köpt in produkten från till exempel en grossist eller direkt från en tillverkare, produkten har inte blivit centralt upphandlad av detaljhandelskedjor.

Om du finner avvikelser riktar du avvikelsen direkt till butiken. I de fall det handlar om en inköpt produkt informerar du även ansvarig kontrollmyndighet för grossisten eller tillverkaren.

Exempel 2 – Egna varumärken där huvudkontor ansvarar för märkningen

Kontroll sker i en butik på en produkt som är märkt med ett eget varumärke som ett huvudkontor som exempel ICA, Coop, Axfood, Lidl eller Bergendahls har ansvaret för. Alternativt kan det handla om en produkt som är inköpt centralt.

Om du finner en avvikelse överlämnar du ärendet till ansvarig kontrollmyndighet för butikens huvudkontor. Om du bedömer att det finns en risk för människors hälsa eller allvarlig risk för att konsumenteter blir vilseledda är det även nödvändigt med åtgärder direkt på plats i butiken.

Den ansvariga kontrollmyndigheten för huvudkontoret tar kontakt med huvudkontoret och förmedlar avvikelsen.

Exempel 3 – Leverantör som ansvarar för märkningen

Kontroll sker i en butik av produkter med varumärken som exempelvis Arla, milda, Abba, Santa Maria, Felix från en tillverkare eller importör.

Om du finner en avvikelse överlämnar du ärendet till ansvarig kontrollmyndighet för tillverkaren eller importören. Om du bedömer att det finns en risk för människors hälsa eller allvarlig risk för att konsumenteter blir vilseledda är det även nödvändigt med åtgärder direkt på plats i butiken.

Den ansvariga kontrollmyndigheten för leverantören tar kontakt med tillverkaren eller importören och förmedlar avvikelsen.

Kontroll av reklam

Här kan du läsa om vad reklam är och när livsmedelskontrollen kan kontrollera reklam.

Vad är reklam?

Reklam är framställningar som ett företag gör för att kunna sälja fler varor eller tjänster, till exempel livsmedel.

I förordning (EU) nr 1169/2011 används begreppet reklam för varje form av framställning i samband med närings- eller affärsverksamhet med mera för att främja tillhandhållandet av varor eller tjänster, se artikel 2.1 g i förordning (EU) nr 1169/2011 och artikel 2 a i direktiv 2006/114/EG.

Vilket ansvar har kontrollmyndigheter för att kontrollera reklam?

Livsmedelskontrollmyndigheterna kan kontrollera livsmedelsinformation i reklam utifrån om den är vilseledande eller utifrån reglerna om närings- och hälsopåståenden.

Regeringen beslutar om tillkännagivande av de EU-bestämmelser som livsmedelslagen kompletterar. Det styr i sin tur vilka bestämmelser som livsmedelskontrollen tillämpar och genomför kontroll i enlighet med. Regeringen beslutade 2023 om ändringar i tillkännagivandet av de EU-bestämmelser som livsmedelslagen kompletterar. En av ändringarna innebär ett förtydligande av att förordning (EG) nr 1924/2006 nu kompletteras av livsmedelslagen i sin helhet, inklusive påståenden i reklam.

I praktiken innebär det att kontrollmyndigheter kan kontrollera samtliga kommersiella meddelanden, det vill säga även reklam för livsmedel i till exempel mejl eller på reklamblad, på webbplatser, i sociala medier eller spel eller i tv och tidningar. Detta ger möjlighet att göra en mer fullständig kontroll av den livsmedelsinformation som ett företag är ansvarig för.

Ansvar enligt förordning (EU) nr 1169/2011 om livsmedelsinformation

Livsmedelsinformation får inte vara vilseledande och den ska vara korrekt, tydlig och lätt att förstå för konsumenten, se artikel 7 i förordning (EU) nr 1169/2011. Till exempel får man inte påstå att ett livsmedel har verkningar eller egenskaper som det inte har. Detta omfattar även reklam. Även frivillig livsmedelsinformation omfattas, se artikel 36.2 i samma förordning.

Ansvar enligt förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel

Förordningen (EG) nr 1924/2006 ska tillämpas på näringspåståenden och hälsopåståenden i kommersiella meddelanden. Detta oavsett om påståendena är i form av märkning och presentation av, eller reklam för, livsmedel, se artikel 1.2 i förordningen.

Informationen får inte vilseleda

Kontroll av e-handel

Närings- och hälsopåståenden

Konsumentverkets tillsyn av marknadsföring

Konsumentverket har inget kontrollansvar i förhållande till livsmedelslagstiftningen. Deras ansvar är att kontrollera att företag följer marknadsföringslagen. Begreppet tillsyn, och inte kontroll, används i marknadsföringslagen.

Konsumentverket ansvarar alltså för att granska företags marknadsföring (inklusive reklam) så att den inte är vilseledande eller på andra sätt olämplig. Tillsynsansvaret innebär att tillsyn kan inledas mot företag som bryter mot marknadsföringslagen.

Marknadsföring som strider mot marknadsföringslagens krav på god marknadsföringssed kan dock även strida mot annan lagstiftning. Konsumentverket kan därför genom marknadsföringslagen även angripa marknadsföring som strider mot exempelvis förordning (EU) nr 1169/2011 eller förordning (EG) nr 1924/2006.

Det betyder att Konsumentverket i vissa fall kommer att granska livsmedelsinformation i marknadsföring från livsmedelsföretag som också kan granskas av en livsmedelskontrollmyndighet. I de fallen kommer Konsumentverket att kontakta den behöriga myndigheten när ärendet startar.

Konsumentverkets ansvar begränsar alltså inte Livsmedelsverkets, länsstyrelsernas och kommunernas ansvar för kontroll enligt livsmedelslagstiftningen.

Tillsyn av marknadsföring - Konsumentverket

Senast uppdaterad 29 juni 2026 Ansvarig grupp ROR_MEX